

Siegfried Lenz

Een minuut stilte

Uit het Duits vertaald door Gerrit Bussink

Van Gennep & Amsterdam

‘Wir setzen uns mit Tränen nieder,’ zong ons schoolkoor aan het begin van de herdenkingsbijeenkomst, daarna liep meneer Block, onze rector, naar het bekranste podium. Hij liep langzaam en leek geen oog te hebben voor de volle aula. Voor de foto van Stella, die op een houten statief voor het podium stond, bleef hij staan, hij rechtte zijn rug, of deed alsof hij zijn rug rechtte, en maakte een diepe buiging.

Heel lang bleef hij in die houding staan, Stella, voor jouw foto met het schuine zwarte lint van crêpestof, een rouwlint, een herdenkingslint. Terwijl hij boog, zocht ik je gezicht, waarop dezelfde vergevende glimlach te zien was die wij, de oudste leerlingen, kenden van je lessen Engels. Je korte zwarte haar, dat ik op het strand van het Vogeleiland heb gestreeld, je lichte ogen, die ik heb gekust; daar moest ik aan denken, en ook dacht ik eraan hoe je me hebt aangemoedigd je leeftijd te raden. Meneer Block sprak met gebogen hoofd tegen je foto, hij noemde je beste, beminde Stella Petersen, hij vermeldde dat je vijf jaar deel had uitgemaakt van het

docentenkorps van het Lessinggymnasium, gewaardeerd door de collega's, geliefd bij de leerlingen. Meneer Block vergat ook niet je verdienstelijke activiteiten in de schoolboekencommissie te vermelden en ten slotte schoot hem nog te binnen dat je altijd zo vrolijk was: 'Wie met haar op excursie ging, was nog lang onder de indruk van haar ingevingen, van de stemming die zich van de leerlingen meester maakte, dat gemeenschappelijke gevoel Lessingiaan te zijn; zij was degene die dat gemeenschappelijke gevoel opriep.'

Een sissend geluid, een waarschuwing van de kant van de grote ramen, waar de kleintjes stonden, de leerlingen van de derde en de vierde klas, die maar bleven fluisteren over wat hen bezighield. Ze dromden samen, ze gaven elkaar duwtjes, ze moesten elkaar per se iets laten zien; de klassenleraar deed zijn best hen rustig te krijgen. Wat zag je er goed uit op die foto, de groene trui kende ik, ook kende ik de zijden sjaal met de ankers, die droeg je toen ook, op het strand van het Vogel-eiland, waar we door het onweer naartoe waren geblazen.

Het was de bedoeling dat na de rector ook een van de leerlingen zou spreken, eerst hadden ze mij gevraagd, waarschijnlijk omdat ik klassenvertegenwoordiger was, ik wilde niet, ik wist dat ik het niet zou kunnen na alles wat er was gebeurd. Omdat ik weigerde, zou Georg Bisanz spreken, hij vroeg zelfs een paar woorden tegen mevrouw Petersen te mogen zeggen, Georg was de favoriete leerling, zijn spreekbeurten werden altijd de hemel in geprezen. Wat zou je gedacht hebben, Stella, als je zijn verslag had gehoord van het reisje van onze klas, van het uitstapje naar een eiland in

Noord-Friesland, waar een oude vuurtorenwachter ons over zijn werk vertelde en waar we wadend in het wad naar bot zochten, gillend, met bemodderde benen, ook jouw bemodderde benen noemde hij, en je opgetrokken rok en dat jij met je voeten de meeste platvissen had weten te vinden. Ook de avond in het veerhuis sloeg hij niet over. Toen hij de gebakken bot prees, sprak hij namens ons allen en ik was het ook met hem eens toen hij enthousiast herinneringen ophaalde aan de avond met shantymuziek.

We zongen allemaal mee, we kenden immers ‘My Bonnie’ en ‘Wir lagen vor Madagaskar’ en al die andere shanty’s. Ik dronk twee glazen bier en tot mijn verbazing dronk ook Stella bier. Soms dacht ik dat je een van ons was, een medeleerlinge, je verheugde je over dezelfde dingen als wij, je vond het grappig dat een van ons de opgezette zeevogels die overal stonden een mutsje opzette, mutsjes die hij behendig van papier vouwde. ‘Wij allen, beste collega’s, waren buitengewoon verheugd toen twee leerlingen een beurs voor Oxford wonden,’ zei de rector, en om de betekenis van zijn woorden te onderstrepen, knikte hij naar de foto van Stella en herhaalde zacht ‘een beurs voor Oxford’. Alsof die uitspraak ook op een andere manier begrepen kon worden, was er plotseling gesnik te horen. De man die met zijn hand voor zijn mond snikte, was meneer Kugler, onze tekenleraar, we hadden ze al vaak samen naar huis zien lopen, Stella en hij. Een paar keer had ze hem een arm gegeven, en omdat hij veel groter was dan zij leek het soms alsof hij haar op sleeptouw nam. Een paar leerlingen stootten elkaar aan en wezen naar de

snikkende leraar, twee derdeklassers konden hun lachen nauwelijks inhouden.

Hij bevond zich niet onder de toeschouwers toen we aan de golfbreker werkten, meneer Kugler was gaan zeilen bij de Deense eilanden. Onder de toeschouwers die we elke dag hadden, zou de rijzige man met zijn zorgwekkende magerheid me onmiddellijk opgevallen zijn. De meeste toeschouwers waren zomergasten.

Ze kwamen, sommigen in badpak, vanaf hotel Seeblick over het strand aanlopen, klommen op de havendam en liepen over de hele boog naar de kop van de dam, waar ze bij het lichtbaken of op de enorme stenen een plekje zochten. Onze zwarte, gehavende, voor het transport van stenen geschikt gemaakte vrachtboot lag al naast de ingang van Hirtshafen, op zijn plaats gehouden door twee ankers, tot aan het dek beladen met modderige en onder de algen zittende stenen, die we hadden opgevist om de golfbreker te verbreden en op te hogen en de havendam, waar de winterse stormen hier en daar stukken uit hadden geslagen, te verstevigen. De matige noordoostenwind beloofde rustig zomerweer.

Op een gebaar van mijn vader draaide Frederik, zijn knecht, de laadboom tot boven het laadruim, liet de grijper zakken, manoeuvreerde de stalen tanden zo om een steen dat die stevig vast kwam te zitten, en toen de lier aansloeg en de kolos schokkend uit het ruim omhoogkwam en zachtjes zwaaiend over de boordrand zweefde, keken de mensen geboeid toe; iemand hield zijn fototoestel voor zijn gezicht. Opnieuw gaf

mijn vader een teken, de stalen bek van de grijper opende zich, liet de kolos los en op de plek waar hij neerkwam, spatte het water hoog op; met een borrelend geluid vormden zich golven, rollers die maar langzaam uitliepen.

Ik pakte de glasplaat, liet me naast de boot in het water zakken om de ligging van de stenen te bekijken, maar ik moest wachten tot de wolk van modder en zand in de lichte stroming was weggedreven en neergedaald, toen pas zag ik dat de grote steen goed lag. Hij rustte dwars op een paar andere stenen, maar met daartussen gaten en kieren zodat het water goed weg kon lopen. Mijn vader keek me met een vragende blik aan, maar ik kon hem geruststellen: alles lag keurig op zijn plaats, precies goed voor de golfbreker. Ik klauterde weer aan boord en Frederik stak me zijn pakje sigaretten toe en gaf me vuur.

Voordat hij de grijper opnieuw boven de lading stenen liet zakken, wees hij naar de toeschouwers: 'Kijk, Christian, volgens mij staat dat meisje in het groene badpak naar je te zwaaien; die met de strandtas.' Ik herkende haar onmiddellijk; aan haar kapsel, aan haar gezicht met de brede jukbeenderen herkende ik haar onmiddellijk, Stella Petersen, mijn lerares Engels op het Lessing. 'Ken je haar?' vroeg Frederik. 'Mijn lerares Engels,' zei ik, waarop Frederik, ongelovig: 'Echt? Ze ziet eruit als een leerling.' – 'Vergis je niet,' zei ik, 'ze is vast jaren ouder.'